

УДК 636.082.4:636.2(477.44)

Зотько М.О. кандидат біологічних наук, доцент
Постернак Л.І. кандидат с.-г. наук, доцент
Вінницький національний аграрний університет

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДТВОРЕННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ ЗОНИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ВІННИЦЬКОГО ОБЛАСНОГО ПЛЕМПІДПРИЄМСТВА

Проведено аналіз стану відтворення поголів'я великої рогатої худоби в господарствах населення зони обслуговування Вінницького обласного племпідприємства. Встановлено, що за період аналізу зменшилось поголів'я корів (20%) та кількість пунктів штучного осіменіння (34,2%), а індекс штучного осіменіння становить 20,9%.

Ключові слова: приватний сектор, штучне осіменіння, індекс штучного осіменіння, маршрутно-кільцева форма організації штучного осіменіння, поголів'я корів, виробництво молока.

Перед вітчизняними аграріями поставлено непросте завдання: відродити м'ясо-молочне скотарство та поступово нарощувати поголів'я великої рогатої худоби. Поставлені завдання актуальні для працівників тваринництва Вінниччини. За статистичними даними станом на 01.01.2013 року в усіх категоріях господарств області утримується 173,0 тис. корів з яких у господарствах населення 138,3 тис. (80%). У порівнянні з минулим роком їх кількість зменшилась на 0,7%.

В 2012 році у господарствах різної форми власності вироблено 847,4 тис. т молока, з яких 683,0 тис. т (80,5%) у господарствах населення. При цьому спостерігається тенденція до зменшення виробництва (- 1,9%).

Для організації та контролю відтворення поголів'я в області функціонує Вінницьке обласне та 4 міжрайонні племпідприємства, що здійснюють роботу з племінного поліпшення великої рогатої худоби шляхом організації штучного осіменіння корів та телиць кріоконсервованою спермою бугаїв-поліпшувачів, метод розведення – чистопорідний [1, 3].

Однак можна констатувати факт, що в області фактично зруйнована система відтворення великої рогатої худоби, що існувала за часів СРСР. За останні два роки у Вінницькій області вихід телят на 100 корів становить, відповідно, 77-75 телят. Сервіс-період становить 202 дні, що значно більше нормативного показника. Для подолання такої ситуації необхідно впроваджувати нові форми організації штучного осіменіння [6].

Одним з елементів, що сприяють відродженням скотарства є вивчення проблем, пов'язаних з відтворенням стада [2, 4].

Метою досліджень є аналіз стану та перспективи покращення відтворення поголів'я великої рогатої худоби приватного сектору області.

Матеріалом для проведення досліджень слугували зведені виробничо-зоотехнічні звіти СВАТ Вінницького обласного підприємства з племінної справи у тваринництві за період 2007-2012 років та первинні дані роботи пунктів штучного осіменіння корів та телиць.

Методика досліджень. Для проведення аналізу використовували загальноприйнятні методики [5].

Індекс штучного осіменіння визначали за формулою:

$$I_{\text{шо}} = (A : B) \times 100\% \quad (1)$$

де $I_{\text{шо}}$ індекс штучного осіменіння;

A - кількість спарованих корів всього;

Б – осіменених штучно.

Результати досліджень. Встановлено, що в зоні обслуговування племпідприємства кількість корів в приватному секторі зменшилось з 79764 (2007 р) до 63800 голів (2012 р), що становить 20%. Значне скорочення відбулось в Калинівському, Тиврівському та Немирівському районах на 35,0, 30,5 та 25,8%.

За період аналізу кількість пунктів штучного осіменіння корів та телиць зменшилось на 34,2% з 228 до 150. Особливо значне скорочення відбулось в Козятинському, Барському та Хмільницькому районах, відповідно, на 64,2, 60,8 і 50,0%. Необхідно відмітити, що наявні пункти побудовані за типовими проектами та відповідають існуючим вимогам (табл. 1).

Таблиця 1. Аналіз кількості пунктів штучного осіменіння та їх роботи

Район	Рік											
	2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	кількість пунктів	осіменено	кількість пунктів	осіменено	кількість пунктів	осіменено	кількість пунктів	осіменено	кількість пунктів	осіменено	кількість пунктів	осіменено
Барський	23	9083	40	8449	12	8087	11	7735	11	7147	9	7100
Вінницький	30	6249	27	5440	28	5257	28	5035	23	4782	26	4700
Жмеринський	24	6057	23	5807	21	5459	16	5316	15	5383	16	5200
Козятинський	14	6726	12	6277	7	5961	6	5772	6	5627	5	6600
Калинівський	15	9393	17	7148	17	6833	16	6548	15	6552	15	6100
Літинський	21	8886	20	8347	19	8000	18	7853	17	7390	17	7100
Немирівський	18	6071	18	5642	19	5377	13	4920	15	4648	13	4500
Тиврівський	19	4751	17	4279	13	4135	13	4072	13	3495	11	3300
Хмільницький	40	11316	38	10394	29	10281	30	10432	24	10172	20	10000
Шаргородський	24	11232	22	10447	18	10003	19	9817	18	9428	17	9200
Всього	228	79764	204	72230	183	69393	170	67500	157	64624	150	63800

У Козятинському районі (табл. 1) штучне осіменіння корів приватного сектора проводиться лише на 5 пунктах.

За період аналізу поголів'я корів, що осіменили штучно зменшилась на 68,6% з 42559 до 13354 голів. Найбільше скорочення відбулось у господарствах населення Барського, Шаргородського та Жмеринського районів на 91, 79 і 71%.

Значне зменшення поголів'я, що осіменяли штучно негативно вплинуло на індекс штучного осіменіння, який за звітний період зменшився з 53,3 до 20,9%. Фактично тільки 21 корова з 100 спарованих осіменяється штучно інші паруються доморощеними, не перевірені за якістю нащадків, бугаями.

У 2012 році найменший індекс штучного осіменіння корів був у господарствах населення Барського, Хмільницького, Літинського і Немирівського районів, відповідно 8,2, 12,2, 15,4 та 17,3% (табл. 2).

Протягом 2008-2011 років спостерігається негативна динаміка зменшення індексу штучного осіменіння з 55,2 до 20,9 % (рис. 1).

Таблиця 2. Поголов'я корів осіменених штучно та індекс штучного осіменіння

Район	Рік											
	2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	поголов'я корів	індекс ш.о.	поголов'я корів	індекс ш.о.	поголов'я корів	індекс ш.о.	поголов'я корів	індекс ш.о.	поголов'я корів	індекс ш.о.	поголов'я корів	індекс ш.о.
Барський	6400	70,5	6075	71,9	2320	28,7	607	7,8	595	8,3	580	8,2
Вінницький	4319	69,1	3880	71,3	3450	65,6	3352	66,6	2231	46,7	2483	52,8
Жмеринський	4792	79,1	4385	75,5	1670	30,6	1717	32,3	1606	29,8	1394	26,8
Козятинський	4800	71,4	4950	78,9	4960	83,2	476	8,2	560	10,0	1660	25,2
Калинівський	4651	49,5	4660	65,2	4997	73,1	1014	15,5	788	12,0	2025	33,2
Літинський	2565	28,9	2578	30,9	2510	31,4	1237	15,8	1237	16,7	1090	15,4
Немирівський	2039	33,6	1930	34,2	1694	31,5	832	16,9	620	13,3	777	17,3
Тиврівський	1472	31,0	1450	33,9	905	21,9	620	15,2	497	14,2	474	14,4
Хмільницький	3634	32,1	3635	35,0	3636	35,4	1418	13,6	1516	14,9	1219	12,2
Шаргородський	7887	70,2	6300	60,3	3698	37,0	2225	22,7	1993	21,1	1652	18,0
Всього	42559	53,3	39843	55,2	29840	43,0	13498	20,0	11643	18,0	13354	20,9

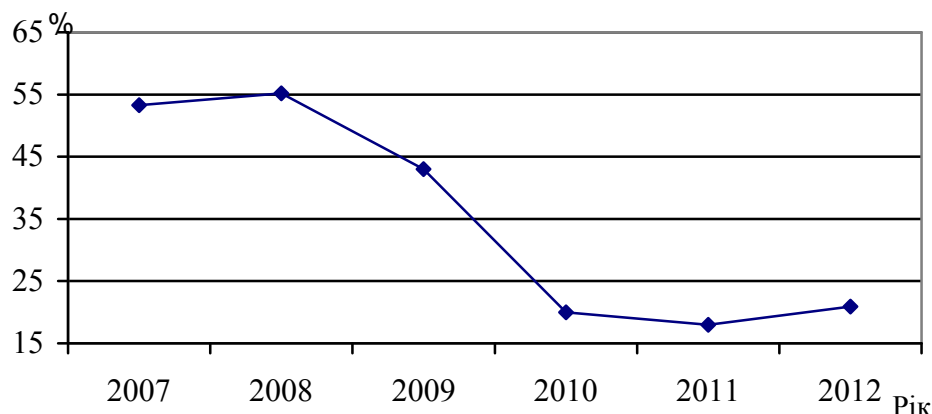

Рис. 1 Динаміка індекса штучного осіменіння

Протягом 2012 року (рис. 1) відбулось незначне зростання на 2,9% поголів'я корів яких осіменили штучно. Однак їх кількість залишається низькою і не відповідає сучасним вимогам.

Під час аналізу кількість корів, що штучно осіменили на пункті зменшилась з 187 гол. (2007 р) до 89 гол. (2012 р), на 47,5% (табл. 3).

Найменше корів осіменено (табл. 3) на пунктах Тиврівського, Немирівського, Хмільницького, Барського та Літинського районів, відповідно, 43, 60, 61, та 64 голови. Найбільше поголів'я у Козятинському та Калинівському районах 332 і 135 голів.

У 2012 році вартість штучного осіменіння корів становила 100 грн. з яких 25 грн. витрачалось на оплату праці оператора з штучного осіменіння.

В зоні обслуговування Вінницького племпідприємства оператор штучного осіменіння за 2012 рік отримував в середньому 2225 грн., що становить 185,4 грн.

Таблиця 3. Кількість осіменених корів на пункті протягом року

Район	Рік					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	осіменено на пункті за рік	осіменено на пункті за рік	осіменено на пункті за рік	осіменено на пункті за рік	осіменено на пункті за рік	осіменено на пункті за рік
Барський	278	152	193	55	54	64
Вінницький	144	144	123	120	97	96
Жмеринський	200	191	80	107	107	87
Козятинський	343	413	709	79	93	332
Калинівський	310	274	294	63	53	135
Літинський	122	129	132	69	73	64
Немирівський	113	107	89	64	41	60
Тиврівський	77	85	70	48	38	43
Хмільницький	91	96	125	47	63	61
Шаргородський	329	286	205	117	111	97
Всього	187	195	163	79	74	89

При цьому необхідно відмітити, що у зв'язку з низькою ефективністю штучного осіменіння проводилась значна кількість повторних осіменінь.

З метою покращення ефективності штучного осіменіння корів та телиць в приватних господарства доцільно на перспективу використовувати маршрутно-кільцеву форму організації. Це дозволить раціонально використовувати кадровий потенціал, збільшити заробітну плату, використовувати для осіменіння високоякісну сперму, підвищити економічні показники осіменіння та рівень відтворення стада.

Висновки. За період аналізу в зоні обслуговування племпідприємства зменшилось поголів'я корів (20%) та кількість пунктів штучного осіменіння на 34,2%. А індекс штучного осіменіння корів приватного сектору становить 20,9%.

Література

1. Германюк О.А., Сидорук Г.П., Кочмарук В.П. і др. Рекомендації розвитку тваринництва. – Вінниця, 2001.- С.244.
2. Журавель М.П., Давиденко В.М. Технологія відтворення сільськогосподарських тварин. К.: Видавничий дім "Слово". - 2005. - 335с.
3. Коваль Т. Молочна продуктивність і відтворна здатність взаємозалежні // Тваринництво України. - 2006. - №5-6. -С. 27-28.
4. Мельник Ю.Ф., Литовченко А.М., Білоус О.В. і др. Програма селекції української червоно-рябої молочної породи великої рогатої худоби на 2003-2013 роки. – Київ : ПП "ТІПНВ", 2003. – 78с.
5. Пабат В.О., Шафарук О.Г., Пасічник В.О і др. Основи штучного осіменіння і ветеринарно – зоотехнічний контроль відтворення стада. ВАТ "Книжкова думка", 1997. – 58 с.
6. Стаховський В.Ф. Спосіб підвищення заплідненості корів в умовах маршрутно-кільцевої форми осіменіння // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю з дня народження Ф.Ф. Ейснера/ Теория и практика племенного дела в животноводстве. – Харьков, 1996. – С.72.

References

1. Hermaniuk O.A., Sydoruk H.P., Kochmaruk V.P. i dr. Rekomendatsii rozvytku tvarynnytstva. Vinnytsia, 2001.- S.244.
2. Zhuravel M.P., Davydenko V.M. Tekhnolohiia vidtvorennia silskohospodarskykh tvaryn. K Vydavnychiy dim "Slovo". - 2005. - 335c.

3. Koval T. Molochna produktyvnist i vidtvorna zdadnist vzaiemozalezni // Tvarynystvo Ukrainy. 2006. - №5-6. -S. 27-28.
4. Melnyk Yu.F., Lytovchenko A.M., Bilous O.V. i dr. Prohrama seleksii ukrainskoi chervono-riab molochnoi porody velykoi rohatoi khudoby na 2003-2013 roky. – Kyiv : PP"PPNV", 2003. – 78s.
5. Pabat V.O., Shafaruk O.H., Pasichnyk V.O i dr. Osnovy shtuchnoho osimeninnia i veterynarno zootekhnichnyi kontrol vidtvorennia stada. VAT "Knyzhkova dumka", 1997. – 58 s.
6. Stakhovskiy V.F. Sposib pidvyshchennia zaplidnenosti koriv v umovakh marshrutno-kiltsevoi form osimeninnia // Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoj 80-richch z dnia narodzhennia F.F. Eisnera/ Teoryia y praktyka plemennoho dela v zhyvotnovodstve. Kharkov, 1996. – S.72.

УДК 636.082.4:636.2(477.44)**СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ВОСПРОИЗВОДСТВА КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА ЧАСТНОГО СЕКТОРА ЗОНЫ ОБСЛУЖИВАНИЯ / Зотько М.О., Постернак Л.І**

Проведен анализ состояния воссоздания поголовья крупного рогатого скота в хозяйствах населения зоны обслуживания Винницкого областного племпредприятия. Установлено, что за период анализа уменьшилось поголовье коров (20%) и количество пунктов искусственного осеменения (34,2%), а индекс искусственного осеменения представляет 20,9%.

С целью улучшения эффективности искусственного осеменения коров и телок в частных хозяйствах целесообразно на перспективу использовать маршрутно-кольцевую форму организации. Это позволит рационально использовать кадровый потенциал, увеличить заработную плату, использовать для осеменения высококачественную сперму, повысить экономические показатели осеменения и уровень воссоздания стада.

Ключевые слова: частный сектор, искусственное осеменение, индекс искусственного осеменения, маршрутно-кольцевая форма организации искусственного осеменения, поголовье коров, производство молока.

UCC 636.082.4:636.2(477.44)**STATE AND PROSPECTS OF RECREATION OF CATTLE OF PRIVATE TO THE SECTOR OF ZONE OF SERVICE / Zotko M.O., Posternak L. I.**

The analysis of the state of recreation of population of cattle is conducted in the economies of population of zone of service Vinnytsya regional tribal enterprise. It is set that the population of cows (20%) and amount of points of artificial insemination (34,2%) diminished for period of analysis, and the index of artificial insemination presents 20,9%.

With the purpose of improvement of efficiency of artificial insemination of cows and heifers in private economies it is expedient on a prospect to use the rout-circular form of organization. It will allow rationally to use skilled potential, increase a salary, use high-quality sperm for insemination, promote the economic indicators of insemination and level.

Key words: private sector, artificial insemination, index of artificial insemination, rout-circular form of organization of artificial insemination, population of cows, production of milk.

*Рецензент: Мазуренко М.О., доктор с.-г. наук, професор,
Вінницький національний аграрний університет.*